

Родина просвітян

Грудень 1868 р. увійшов в історію українського народу як початок заснування «Просвіти» - громадської організації, мета якої - пробуджувати національну свідомість. Це сталося у Львові, в Галичині, яка тоді входила до складу Австро-Угорської імперії. Під впливом революційних подій 1905 року просвітні товариства почали виникати і в Східній Україні, що перебувала під тяжким гнітом Російської держави.

Так, біля витоків «Просвіти» стояли видатні українські письменники: **Леся Українка (Київ), Михайло Коцюбинський (Чернігів), Панас Мирний (Полава) та багато інших діячів культури**

У 1917 р. виникла Рівненська повітова «Просвіта». Її засновником був адвокат Федір Сумневич. Однак нормальній роботі Товариства перешкождали військові дії на території Рівненщини в 1918-1920 рр. Відновила вона свою діяльність за часів Польщі. В багатьох селах і містечках створювалися її філії. Члени «Просвіти», незважаючи на поліцейські переслідування, арешти, намагалися виховувати молоде покоління в патріотичному дусі, пробуджувати в людей дух непокори.

Костопільська «Просвіта» була заснована в 1927 р. Перші зібрання активістів відбувалися в хаті бондаря Феодосія Олексієнка по вул. Ю. Пілсудського (нині Грушевського). Хоч сім'ю мав велику (три дочки і два сини), але дружну, співучу. Святковими вечорами члени родини збиралися та співали. Варка, старша дочка, знала багато українських пісень і навчала співати братів і молодших сестричок, користуватися музичними інструментами (в сім'ї їх було багато).

Феодосій Якович віддав найбільшу кімнату під просвітянську читальню. Сам став першим керівником хору. Згодом феальшер Лаврентій Серветник вирішив узяти цей хор під свою опіку. Навчав співати по нотах, вимагав від хористів високої майстерності. Цей аматорський хор брав активну участь у підготовці та проведенні Шевченківських свят. На Тарасові роковини свій виступ хористи починали часто однією з улюблених своїх пісень «Розрита могила».

Колектив «Просвіти» складався із 40 осіб. Це - Степан Олексійчук, Микола Зарембицький, Микола Трофимчук, Ганна Трофимчук, Текля Хорунжук, Галина Серветник, Федір Трохимчук, Євгенія Олексійчук, Євдокія Звіздецька, а з родини Олексієнків - Варвара, Марія, Зінаїда, Павло та Іван. Із батьком - шість осіб із однієї сім'ї.

Лаврентій Серветник (він стане послом до польського сейму) виконував нерідко режисерські функції. Просвітяни під його керівництвом поставили низку п'єс «Циганка Аза», «Пошились у дурні», «Хмари» та ін. Головні ролі виконувала Зінаїда Олексієнко (в заміжжі Парашик). Вона була енергійною, надто емоційною, не могла і не хотіла залишатися осторонь будь-якого просвітянського заходу. Безмежна любов до української пісні, до художнього слова пробуджувала в ній талант співачки і актриси. Це вона виводила високе сопрано в піснях на слова Великого Тараса «Розрита могила», «Тополя». Це вона виконувала арію з опери «Залпорожець за Дунаєм» Семена Гулака-Артемовського. А після вистави «Циганка Аза» публіка мало не на руках її носила.

Як і багатьох просвітян, Зінаїду чекала нелегка доля - арешт і заслання в далекому Красноярському краї з 8-річною дочкою Нонною (молодшого сина рідні сховали і так змогли врятувати від жорстоких поневірянь). Маленька Нонна виросла на чужині, серед чужих людей і звичаїв, але стала заслуженим учителем. Понад 30 років навчала

*Просвітяни Костополя. 1928 р.
Посередині фото - Лаврентій Серветник
(у першому ряду)*

Родина Ф. Олексієнка

*Сестри Зіна (зліва) і Варвара.
Хабаровськ, 1958 р.*

дітей на Чукотці. Але ніколи не забувала рідної мови, українських звичаїв, народних пісень, які передала у спадок її мати.

Наприкінці 30-х активістів-просвітян переслідували польські власті, адже «Просвіта» формально вважалася ліквідованою в 1930 р. Був арештований і відправлений у концтабір Омеаян Трофимчук. У в'язниці Польщі відбували покарання Прокін Андрусюк, Родіон Довжаниця, Марія Олексієнко. А з приходом радянської влади «Просвіта» перестала існувати. В тюрму запроторили Марію Грипич, священика Кичановського, Параску Трофимчук, Івана Грипича і Марію Олексієнко.

Окупанти різних режимів не могли терпіти просвітянської діяльності свідомих українців, котрі несли в народ слово правди.

Анатолій КАРПЮК